Valtioneuvoston kanslia Neuvostoraportti EU/5/2023-VNK-90

Siivola Heli 17.10.2023

Yleisten asioiden neuvosto 19.9.2023; Neuvostoraportti

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 19.9.2023

Espanja esitteli EU:n kieliasetusta koskevan muutosehdotuksensa. Espanja esittää, että katalaanin, baskin ja galician kielet lisättäisiin EU:n virallisiksi kieliksi. Yleisten asioiden neuvosto kävi ehdotuksesta näkemystenvaihdon, jossa korostui tarve valmistella ja selvittää asiaa perusteellisemmin. Asia palautettiin Coreperiin jatkotyöstettäväksi.

Neuvosto aloitti lokakuun Eurooppa-neuvoston valmistelut keskustelemalla Eurooppa-neuvoston annotoidusta esityslistasta. Tarvetta varmistaa pitkäaikainen ja ennakoitava tuki Ukrainalle korostettiin. Eurooppa-neuvoston ohjaavaa keskustelua MFF-välitarkistuksesta pidettiin tervetulleena. Talouden ja kilpailukyvyn osalta pidettiin tärkeänä jatkaa aiempien keskustelujen seurantaa. Keskustelua muuttoliikkeen ulkoisesta ulottuvuudesta pidettiin ajankohtaisena ja tärkeänä, samoin kuin Sahel-keskustelua ja Dubain ilmastokokouksen valmistelua.

Komissio esitteli suunnitelmiaan koskien vuoden 2024 työohjelmaa. Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostuivat erityisesti pöydällä olevien hankkeiden saattaminen loppuun, Ukrainan tukeminen, kilpailukyvyn vahvistaminen, vihreä siirtymä, laajentumiskeskustelu ja muuttoliikkeen hallinta.

Neuvosto jatkoi oikeusvaltiovuoropuhelua käymällä horisontaalisen keskustelun komission oikeusvaltiokertomuksen pohjalta. Lisäksi vaihdettiin näkemyksiä käynnissä olevasta neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun arvioinnista. Puheenjohtajan tavoitteena on laatia aiheesta neuvoston päätelmät. Useat jäsenvaltiot pitivät kiinnostavana komission ajatusta avata oikeusvaltiokertomus myös ehdokasmaille.

Muut asiat -asiakohdassa nostettiin esille Slovenian ja Kreikan viimeaikaiset luonnonkatastrofit.

Neuvoston yhteydessä järjestettiin epävirallinen aamiainen Ukrainan varapääministeri Stefanishynan kanssa. Epävirallisen lounaan aiheena oli Euroopan tulevaisuus.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

A-kohtien hyväksyminen

A-kohdat hyväksyttiin asiakirjan 12869/23 mukaisesti.

Neuvoston asetus Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä annetun asetuksen N:o 1 muuttamisesta

Espanja esitteli ehdotuksensa muuttaa EU:n kieliasetusta siten, että katalaanin, baskin ja galician kielet lisättäisiin EU:n virallisiksi kieliksi. Espanja korosti tilanteensa erityisyyttä. Kyse on Espanjan alueellisista virallisista kielistä, joiden asema on turvattu Espanjan perustuslaissa. Kaikkia näitä kieliä voidaan käyttää myös Espanjan parlamentissa. Ao. kielten käyttöä EU-tasolla säännellään tällä hetkellä Espanjan ja yksittäisten EU:n toimielinten välisillä hallinnollisilla järjestelyillä. Espanja on myös hyödyntänyt Lissabonin sopimuksen tarjoaman mahdollisuuden kääntää perussopimukset näille kielille. Espanja korosti, että erityisesti katalaanin kohdalla kyse ei ole vähemmistökielestä, koska katalaania puhuu yli 10 miljoonaa ihmistä. Espanja ei katso, että sen ehdotus loisi ennakkotapausta suhteessa muihin alueellisiin tai vähemmistökieliin. Espanja totesi myös olevansa valmis ottamaan kantaakseen muutoksesta aiheutuvat taloudelliset seuraukset.

Puheenvuoron käytti yli 20 jäsenvaltiota. Espanjan ehdotus sai yleisellä tasolla ymmärrystä muilta jäsenvaltioilta. On tärkeää turvata kielellinen monimuotoisuus unionissa. Valtaosa puheenvuoron käyttäneistä jäsenvaltioista peräänkuulutti kuitenkin lisäselvityksiä ja vaikutusarvioinnin tekemistä ehdotuksesta niin taloudellisesta, poliittisesta, hallinnollisesta kuin oikeudellisestakin näkökulmasta ennen asian käsittelyssä etenemistä. Esille nostettiin, että ehdotusta tulisi tarkastella myös muiden alueellisten ja vähemmistökielten näkökulmasta. Huomiota kiinnitettiin myös vuoden 2005 neuvoston päätelmiin, joiden pohjalta alueellisia kieliä on jo mahdollista käyttää neuvostossa, sekä unionin mahdolliseen laajentumiseen ja sen vaikutuksiin kielikysymyksissä.

Suomi piti tärkeänä kielellisen monimuotoisuuden turvaamista unionissa. Kieliasetuksen muuttamisella olisi kuitenkin merkittäviä käytännön vaikutuksia, joten keskustelu aiheesta tulee valmistella huolellisesti. Ehdotuksen vaikutuksia on arvioitava ja olisi hyvä kuulla myös neuvoston oikeuspalvelun näkemys. Tulisi huomioida, että myös muissa jäsenvaltioissa on alueellisia ja vähemmistökieliä. Voitaisiin tarkastella myös mahdollisuuksia kehittää jo olemassa olevia mekanismeja alueellisia kieliä puhuvien oikeuksien edistämiseksi EU-tasolla.

Espanja kiitti jäsenvaltioita rakentavasta lähestymistavasta ja muistutti olevansa valmis kattamaan kaikki muutoksesta aiheutuvat kulut. Espanja korosti uudelleen oman tilanteensa ainutlaatuisuutta, kysymyksen poliittista ja perustuslaillista ulottuvuutta sekä katalaanin kielen puhujien suurta määrää. Espanja katsoi, että ehdotettua muutosta voitaisiin toimeenpanna asteittain aloittaen katalaanin kielestä.

Puheenjohtaja kiitti rakentavasta keskustelusta ja totesi asian siirtyvän takaisin Coreperiin työstettäväksi eteenpäin.

Lokakuun Eurooppa-neuvoston (26.–27.10.) valmistelu

Puheenjohtaja kävi lyhyesti läpi lokakuun Eurooppa-neuvoston aiheet. Ukrainan tuen jatkaminen on keskeinen prioriteetti. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus antaa ohjausta monivuotisen rahoituskehyksen (MFF) välitarkistukselle. Talouden osalta on tarkoitus jatkaa maaliskuun ja kesäkuun Eurooppa-neuvostoissa käytyä keskustelua, mukaan lukien energia, teollisuuspolitiikka ja kilpailukyky. Muuttoliikkeen osalta keskustelun fokuksena on ulkoinen ulottuvuus ja

kolmasmaakumppanuudet. Muissa aiheissa esille nousevat ainakin Sahel sekä valmistautuminen COP28-kokoukseen Dubaissa.

Komissio (komissaari Hahn) tuki esitettyjä aiheita. Se katsoi, että MFF-välitarkistuksesta tulisi saavuttaa yhteisymmärrys ennen vuoden loppua. Komissio korosti, että mahdollisuudet olemassa olevan rahoituksen uudelleenkohdentamiseen ovat hyvin rajallisia. Talouden osalta Yhdysvaltojen IRA-aloitteen vaikutuksia käsittelevä selvitys, välineistö väestökehityksen haasteisiin vastaamiseksi sekä kriittisiä lääkkeitä koskeva esitys etenevät. Muuttoliikkeen hallinta vaatii jatkuvia toimia. Ulkoinen ulottuvuus on keskeinen, ja sen osalta edetään von der Leyenin 10 kohdan ohjelman pohjalta. Ihmissalakuljetukseen liittyen suunnitelmissa on aloitteita Pohjois-Afrikan ja Länsi-Balkanin kanssa. Tulossa on myös itäisen Välimeren toimintaohjelma. Komissio painotti tarvetta EU:n globaalille johtoroolille ilmastotoimissa.

Käytiin täysi pöytäkierros, jossa annettiin laaja tuki annotoidulle esityslistalle.

Tuen jatkamista ja lisäämistä Ukrainalle korostettiin. Komission ja EU:n ulkosuhdehallinnon yhteisesitystä jäädytettyjen varojen osalta odotetaan. Edettävä myös vastuuvelvollisuuden osalta. Esille nostettiin myös pakotteiden kiristäminen ja niiden kiertämisen estäminen, Ukrainan rauhanformula, Ukrainan EU-lähentyminen sekä viljakuljetusten turvaaminen.

MFF-välitarkistusta koskevaa keskustelua Eurooppa-neuvostossa pidettiin tervetulleena. Moni totesi vuoden lopun määräajan lähestyvän nopeasti. Useat jäsenvaltiot korostivat, että tuki Ukrainalle tulee olemaan välitarkastelun keskeinen lisäarvo. Muiden kokonaisuuksien osalta tarvitaan olemassa olevien varojen uudelleenkohdentamista. Esille nostettiin myös muun muassa sotilaallinen liikkuvuus, muuttoliike ja rajaturvallisuus.

Keskustelun jatkamista talouden, kilpailukyvyn ja sisämarkkinoiden osalta tuettiin. On tärkeää vahvistaa EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyä. IRA-vaikutusarviota odotetaan komissiolta, samoin pidettiin tärkeänä saada tietoa valtiontukien joustavoittamisen vaikutuksista. Eri puheenvuoroissa korostettiin myös muun muassa energian, sähkömarkkinauudistuksen, yksityissektorin ja teollisuuden roolia kilpailukyvyn vahvistamisessa. Tarvitaan parempaa ja ennakoitavampaa sääntely-ympäristöä. Hallinnollista taakkaa tulee vähentää ja TKI-toimiin panostaa.

Eurooppa-neuvoston keskustelua muuttoliikkeestä pidettiin tärkeänä ajankohtaisessa tilanteessa muuttoliikepaineen kasvaessa. Keskustelun painottamista muuttoliikkeen ulkoiseen ulottuvuuteen ja kolmasmaakumppanuuksiin pidettiin hyvänä. Keskustelua aiheesta toivottiin jo Granadan epävirallisessa päämieskokouksessa 6.10.2023.

Sahel-keskustelua sekä keskustelua Dubain ilmastokokoukseen valmistautumisesta pidettiin tervetulleina.

Suomi painotti, että Eurooppa-neuvoston päätelmien viestinä tulee olla vahva tuki Ukrainalle. Ukrainalle on tarjottava kaikki mahdollinen tuki, mukaan lukien pikaisesti sovittava 20 miljardin euron tuki Euroopan rauhanrahaston kautta. Pakotepainetta tulee jatkaa ja pakotteiden kiertämisen estämiseen tähtäävää työtä tehostaa. Eurooppa-neuvoston keskustelu MFF-välitarkistuksesta tulisi valmistella huolella. Tuki Ukrainalle on välitarkistuksen tärkein elementti. Muut tarpeet tulee kattaa priorisoimalla ja olemassa olevilla resursseilla. Komission välitarkistusehdotus nykymuodossaan on liikaa. EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn tulee perustua unionin omien vahvuuksien – erityisesti sisämarkkinoiden – edelleen kehittämiselle sekä reilulle kilpailulle ja globaaliin talouteen osallistumiselle. Valtiontukipoikkeuksista tulee pyrkiä pois. Muuttoliike on yhteinen eurooppalainen haaste, johon tarvitaan yhteisiä ja kokonaisvaltaisia ratkaisuja. Kaikkien toimien tulee kunnioittaa EU- ja kansainvälisiä sitoumuksia.

Puheenjohtaja kiitti tuesta MFF-välitarkistusta koskevalle työlle ja totesi Eurooppa-neuvoston annotoidun esityslistan vaikuttavan sisällöltään relevantilta.

Lainsäädäntötyön suunnittelu: aiekirje komission vuoden 2024 työohjelmasta

Komissio (komissaari Reynders) viittasi komission puheenjohtaja von der Leyenin 13.9. unionin tilasta pitämään puheeseen, joka oli viimeinen tällä lainsäädäntökaudella. Kuluneella toimikaudella ovat korostuneet geopoliittisuus, ilmastoneutraliteetti ja digitalisaatio. Pandemia ja Venäjän hyökkäyssota ovat varjostaneet toimikautta, mutta asioita on pystytty viemään eteenpäin. Joitain avainkysymyksiä on vielä pöydällä, kuten MFF-välitarkistus, tekoälyä koskeva esitys ja muuttoliikepakti. Komissio julkaisi 13.9. aiekirjeen elementeistä, jotka ohjaavat vuoden 2024 työohjelman laatimista. Prioriteetit koskevat vihreää siirtymää, digitaalisuutta, taloutta, EU:n ulkoista toimijuutta, eurooppalaisia arvoja ja demokratian vahvistamista.

Puheenjohtaja pyysi jäsenvaltioita esittämään alustavia näkemyksiään komission esittämistä ensi vuoden pääprioriteeteista ja aloitteista.

Useat jäsenvaltiot korostivat, että pääpainon tulisi olla jo pöydällä olevien aloitteiden loppuunsaattamisessa.

Tuen jatkaminen Ukrainalle nähtiin laajalti tärkeimpänä prioriteettina.

Useat jäsenvaltiot nostivat esiin EU:n kilpailukyvyn vahvistamisen. Tarvetta parantaa sisämarkkinoiden toimivuutta edelleen korostettiin. Yritystoiminnan helpottamista sekä etenkin pk-yritysten hallinnollisen taakan keventämistä pidettiin tärkeänä. Esille nostettiin myös kauppasopimukset sekä laajemmin EU:n ulkoisen roolin vahvistaminen ja kumppanuudet kolmansien maiden, erityisesti Afrikan kanssa.

Vihreän siirtymän edistäminen ja vahvemmat ilmastotoimet nousivat esiin monissa puheenvuoroissa. Toisaalta korostettiin, että vihreän ja digitaalisen siirtymän tulee olla tasapuolisia kaikille.

Monet mainitsivat unionin laajentumisen yhtenä tärkeänä teemana. Komission vuotuista laajentumispakettia odotetaan. Esille nostettiin, että EU:n sisäistä valmistautumista koskevat keskustelut tulisi aloittaa vaikutuksista eri politiikanaloille ja rahoitukseen.

Tarve saavuttaa yhteisymmärrys muuttoliikepaktista nousi esiin useassa puheenvuorossa. Lisäksi esille nostettiin muun muassa ihmissalakuljetuksen vastaiset toimet, EU:n kriisivarautumisen parantaminen, maaseudun tulevaisuus sekä koheesiopolitiikka.

Suomen puheenvuorossa korostettiin tärkeimpänä prioriteettina tuen jatkamista Ukrainalle, mukaan lukien tuki Ukrainan jälleenrakennukselle ja EU-polun edellyttämille uudistuksille. EU:n kilpailukykyä on vahvistettava erityisesti sisämarkkinoita (ml. palvelusektori) edelleen kehittämällä, varmistamalla vakaa ja ennustettava lainsäädäntökehys investoinneille sekä keventämällä yritysten hallinnollista taakkaa. Tarvitaan reilua kilpailua ja tiukkaa valtiontukipolitiikkaa. EU:n valtiontukisäännöissä pitää palata mahdollisimman nopeasti normaalitilaan. Tekoälyä koskevaa EU-sääntelyä tulee kehittää mahdollistavaan ja tasapainoiseen suuntaan. Euroopan puolustuksen teknologista ja teollista perustaa tulee vahvistaa, ja siihen liittyvää yhteistyötä lisätä.

Komissio totesi ottavansa huomioon keskustelussa esitetyt näkemykset. Komissio jatkaa työskentelyä pöydällä jo olevien lainsäädäntöaloitteiden kanssa.

Puheenjohtaja totesi, että komission aiekirjeeseen vastataan keskustelun pohjalta neuvoston kirjeellä.

Neuvoston vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: Horisontaalinen keskustelu ja oikeusvaltiovuoropuhelun arviointi

Oikeusvaltiovuoropuhelua koskevat asiakohdat – horisontaalinen keskustelu ja vuoropuhelun arviointi – käsiteltiin yhdessä.

Puheenjohtaja muistutti, että heinäkuun 2023 yleisten asioiden neuvostossa esiteltiin komission oikeusvaltiokertomus, jossa ensi kertaa arvioitiin etenemistä edellisenä vuonna annettujen suositusten täytäntöönpanossa. Puheenjohtaja muistutti niin ikään lähettäneensä puheenjohtajuuskautensa aluksi neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelua ja sen kehittämistä koskevan kyselyn. Kaikki delegaatiot ovat vastanneet kyselyyn ja vastausten pohjalta on aloitettu asiantuntijatason työ. Luonnos neuvoston päätelmiksi oikeusvaltiovuoropuhelun arvioinnista jaetaan pian.

Komissio kiitti Espanjaa siitä, että oikeusvaltioasiat ovat puheenjohtajavaltion prioriteettina. Neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelu on mahdollistanut hyvien käytäntöjen jakamisen sekä rakentavan ja syvän keskustelun oikeusvaltiokertomuksen pohjalta. Komissio työskentelee syrjimättömyyden, tasapuolisuuden ja objektiivisuuden periaatteiden pohjalta tukien jäsenvaltioiden niiden uudistuksissa. Komission viime vuonna ensimmäistä kertaa antamista jäsenvaltiokohtaisista suosituksista 65 % on täytäntöönpantu osittain tai kokonaan. Oikeusvaltiokertomuksen laadinnassa noudatetaan kunkin jäsenvaltion osalta samaa lähestymistapaa. Jäsenvaltioita osallistetaan, kommentteja otetaan vastaan, tehdään maavierailuja ja vastaanotetaan kolmannen sektorin näkemyksiä. Komissio tarkastelee, miten kertomuksen metodologiaa voitaisiin edelleen vahvistaa.

Komissio katsoi, että neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelu ennaltaehkäisevänä mekanismina täydentää EU:n oikeusvaltiotyökalupakin keinovalikoimaa. Komissio tukee oikeusvaltiovuoropuhelun arviointia. Oikeusvaltiokertomuksen tulisi olla vuoropuhelun pohjana myös jatkossa. Maakohtaisissa vuoropuheluissa voitaisiin keskittyä maiden oikeusvaltiotilanteisiin suosituksia laajemmin. Komissio muistutti, että oikeusvaltioperiaatteen ylläpitäminen ja edistäminen ovat sekä toimielinten että jäsenvaltioiden vastuulla.

Useat jäsenvaltiot kiinnittivät huomioita positiiviseen kehitykseen, jota oikeusvaltion saralla on jäsenvaltioissa tehty. Samalla tiedostetaan, että haasteita on edelleen. Olisi tärkeää keskittyä uudistusten ja kehityksen laatuun numeerisen tarkastelun sijaan. Suositusten tulisi olla mahdollisimman käytännöllisiä. Oikeusvaltiovuoropuhelun nähtiin tukevan yhteisen oikeusvaltiokulttuurin luomista. Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan nähtiin korostavan entisestään oikeusvaltioperiaatteen tärkeyttä.

Moni piti tärkeänä jatkaa nykyisen kaltaista oikeusvaltiovuoropuhelua, jossa voidaan jakaa tietoa ja parhaita käytänteitä. Komission oikeusvaltiokertomuksen katsottiin tarjoavan hyvän perustan vuoropuhelulle. Myös sektorineuvostojen, erityisesti oikeus- ja sisäasiain neuvoston (OSA-neuvosto), roolia oikeusvaltioasioissa toivottiin vahvistettavan. Useat jäsenvaltiot olivat kiinnostuneita komission puheenjohtaja von der Leyenin ajatuksesta avata komission oikeusvaltiokertomus myös ehdokasmaille.

Suomi korosti oikeusvaltioperiaatteen merkitystä jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen, sisämarkkinoiden toiminnan ja investointeja tukevan liiketoimintaympäristön kannalta. Edistyminen maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa osoittaa, että jäsenvaltiot ymmärtävät oikeusvaltioperiaatteen merkityksen. Suomi jatkaa työtä sille osoitettujen suositusten parissa. Oikeusvaltioperiaatteen ja yhteisten arvojen noudattaminen vaatii jatkuvaa työtä ja sitoutumista. Yhdessä on löydettävä keinoja myös oikeusvaltiohaasteiden ratkaisemiseksi joissakin jäsenvaltioissa. On olennaista jatkaa säännöllistä ja suoraa poliittista vuoropuhelua oikeusvaltioasioista. Komission oikeusvaltiokertomus tarjoaa vakaan perustan näille keskusteluille.

Komissio korosti, ettei neuvoston vuoropuhelu korvaa muita EU:n oikeusvaltiotyökalupakin prosesseja. Kansallisella tasolla oikeusvaltiovuoropuhelua olisi hyvä käydä myös sidosryhmien kanssa ja vahvistaa oikeusvaltiokulttuuria sitä kautta. Yleisten asioiden neuvoston ja

OSA-neuvoston lisäksi oikeusvaltiokeskusteluja voitaisiin käydä myös opetusministerien kesken. Oikeusvaltiokertomuksen avaamisesta ehdokasmaille keskustellaan ensin ehdokasmaiden kanssa. Tavoitteena on, että nopeammin eteneviä ehdokasmaita voitaisiin ottaa mukaan kertomukseen jo ensi vuonna. Komissio palaa asiaan, kun suunnitelmat ovat tarkentuneet.

Puheenjohtaja totesi, että neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelua jatketaan lokakuussa keskustelemalla komission oikeusvaltiokertomuksen Saksaa, Tanskaa, Irlantia, Viroa ja Kreikkaa koskevista maaluvuista. Oikeusvaltiovuoropuhelun arviointia koskevien neuvoston päätelmien työstäminen jatkuu asiantuntijatasolla lokakuussa. Puheenjohtaja aikoo järjestää myös asiantuntijatason oikeusvaltioseminaarin Espanjassa.

Muut asiat

- Kreikan ja Slovenian luonnonkatastrofit

Puheenjohtaja välitti surunvalittelut ja solidaarisuuden vakuutukset Kreikalle ja Slovenialle. Slovenia ja Kreikka käyttivät lyhyet puheenvuorot, joissa ne kiittivät toisia jäsenvaltioita ja komissiota solidaarisuudesta ja tuesta. Kreikka totesi luonnonkatastrofien tulevan olemaan ”uusi normaali” ilmastonmuutoksen etenemisen myötä. EU:n solidaarisuusrahaston tulisi olla aidosti solidaarinen. Kyseessä on tärkeä kansalaisia ja legitimiteettiä koskettava asia. Rahaston tulisi olla riittävän vahva myös suhteessa kolmansien maiden tukemiseen. Esille nostettiin myös pelastuspalvelumekanismin tärkeys sekä alueelliset järjestelyt. Myös Bulgaria kertoi lyhyesti rankkasateiden aiheuttamista vaikeuksista ja aikomuksestaan hakea tukea solidaarisuusrahastosta.

Komissio (komissaari Hahn) totesi komission esittäneen MFF-välitarkastelussa lisärahoitusta EU:n solidaarisuus ja hätäapu -erityisvälineelle (SEAR).

Suomen edustajat
Ministeri Adlercreutz ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
12868/23

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite